

**BİR HALK EĞİTİM KURUMU OLARAK AFYON HALKEVİ
VE FAALİYETLERİ (Kuruluşundan 1940 Yılına Kadar)**
(*Afyon People House and Activities As A People Education Society
From Established To 1940 Years*)

Ceren DEMİRDELEN*

Şaban ORTAK*

ÖZET

Bu çalışmanın amacı Cumhuriyetin ilk yıllarında aydınlanma ve toplumsal dayanışma merkezi olan Afyon Halkevi'nin 1932 ve 1940 yılları arasında halk eğitimi adına önemli sayılabilecek faaliyetlerini değerlendirmektir. Cumhuriyet Dönemi Türkiye'sinin önemli kültürel kurumlarından olan. Halkevleri Atatürk ilke ve inkılâplarını yaymak, Türk halkının bilgi ve kültür seviyesini arttırmak amacıyla 19 Şubat 1932 tarihinde kurulmuştur.

Afyon Halkevi ülke çapında ilk açılan Halkevlerindendir. Halkevi talimatnamesine uygun olarak bütün şubeleriyle faaliyete başladıktan sonra, halkın eğitim, kültür, sanat, ziraat gibi alanlarda gelişmesi için çalışmıştır. Tiyatro gösterileri, köy gezileri, sağlık taramaları, hasta ve fakir halka ve öğrencilere yardım, tarımla ilgili bilgilendirme toplantıları, bölgedeki tarihi eserlerin toplanıp müzeye konulması, gençleri zararlı alışkanlıklardan koruyup spora yönlendirmek gibi çok önemli faaliyetler gerçekleştirmiştir.

Sonuç olarak Afyon Halkevi'nin faaliyetleri ve bu faaliyetlerin halk üzerindeki etkileri incelendiğinde Cumhuriyetin ilk yıllarında yurt genelindeki sosyo-kültürel ortamı yansıttığı söylenebilir.

Anahtar kelimeler: Afyon, Halkevi, Sosyo-Kültürel Yapı.

ABSTRACT

The main goal of this study is to recognize the important activities between the years of 1932-1940 of the Afyon people house which is the capital of the intellectualism and the community solidarity in the early years

---

* Arş.Grv., Afyon Kocatepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü

* Yrd.Doç. Dr., Afyon Kocatepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü

of the republic. People House are the important cultural associations of the Turkey in the period of Republic. They were founded in the 19 th February of 1932, for spreading the Atatürk's principle and revolution and for increasing the knowledge and cultural level of Turk People.

The people House of Afyon is the one of first established people House in the country. After to start work according to people House's regulations with all sections: they worked to devolopment of people such area as education culture, agriculture and art. People House made real a lot of important activities such as theatre shows, village travels, health searches, help of the people or students who are il lor poor, assemblies which are about to give knowledge on agriculture; to collect the historical sing and to put them interested in sports.

In condusion the activities Afyon's people House and its effects of these activities on people can show the social-cultural environment in the first years of Republic around the country.

Key words: Afyon, People House, Social-Cultural Position.

***

a. Halkevlerinin Kurulduğu Ortam ve Kuruluş Sebepleri

Osmanlı Devleti'nin XIX. yüzyılda izlediği Osmanlıcılık ve İslamcılık siyasalının iflas etmesi sonucunda Milliyetçilik yavaş yavaş filizlenmeye başlamış; bu düşünce çerçevesinde Türklerin kültürel birliğine ve uygarlıkta yükselmesine çalışmak amacıyla Türk Ocağı adı verilen yeni bir örgütlenmeye gidilmiştir. İlk olarak İstanbul Türk Ocağı 25 Mart 1912 tarihinde resmen kurulmuş (Karaer, 1992: 9); daha sonra yurt genelinde şubeler açan Türk Ocakları Meşrutiyet döneminde ve özellikle Mondros Mütarekesi yıllarında ulusal bilincin canlandırılmasına, sağlıklı ilerleme ve ulusal ekonominin gelişmesine yönelik çalışmalarını sürdürmüştür. Ancak Cumhuriyet döneminde Ocakların aşırı milliyetçi bir izlenim bırakması dikkatleri çekmeye başlamıştır. Bu nedenle de M.Kemal, Ocakların CHF ile birleşmesi gerektiğini belirtmiştir. Türk Ocakları 10 Nisan 1931'de olağanüstü bir kurultayla kendisini feshetmiş ve bütün gayri menkullerini CHF'ye devretmiştir. Böylece Halkevlerinin açılması için gerekli ortam hazırlanmış olur.

Halkevlerinin açılmasının gerisinde yatan pek çok sebep vardır. Cumhuriyet'in ilanından Halkevlerinin kurulduğu tarihe kadar geçen yaklaşık 10 yıllık sürede yeni Türkiye'nin bütünlüğünü tehlikeye atan veya Cumhuriyet rejimini kökten değiştirmeyi amaçlayan birtakım siyasi hareketler meydana gelmişti. Ayrıca Atatürk'ün teşvikiyle kurulan Serbest Cumhuriyet Fırkası, kısa sürede ülke genelinde teşkilatlanma çalışmalarını

tamamlamış ve iktidara aday bir siyasi parti haline gelmişti. SCF'nin beklenmedik bir ilgiyle karşılanması, yeni rejime muhalif unsurların bu fırkanın çatısı altında toplanması Atatürk ve diğer CHF yöneticileri tarafından endişeyle izleniyordu. Bunlara ilaveten CHF'nin bir kültür kolu olmakla beraber zaman zaman siyasi çalışmalar da yürüten Türk Ocakları'nın CHF ile ters düşmesi, CHF yöneticilerinde Türk Ocakları aleyhine düşüncelerin gelişmesine sebep olmuştur. Siyasi gelişmeler kültürel alanda yapılan inkılabın kökleşmediğini göstermekteydi. İnkılabın halka mâl edilmesi ve halkın eğitilmesi için herkesin rahatlıkla çalışmalarına katılabileceği yaygın bir teşkilâta ihtiyaç vardı.

Halkın tamamını içine alacak ve halkı devletin belirlediği yeni esaslar doğrultusunda eğitecek yaygın bir teşkilât kurma düşüncesi 1930'lu yılların sonunda ortaya çıkmaya ve şekillenmeye başlamıştır.

Halkevleri, 1931 yılında Türk Ocaklarının, Türk Halk Bilgisi Derneği'nin ve Muallim Birlikleri'nin kendilerini feshetmelerinden sonra uzun araştırma ve incelemeler neticesinde, 19 Şubat 1932'de 14 il merkezinde birden açılmıştır (Ergün, 1997: 186). Bu il merkezleri; Adana, Afyon, Ankara, Aydın, Bursa, Çanakkale, Denizli, Diyarbakır, Eskişehir, İstanbul, İzmir, Konya, Samsun ve Van' dı (http://w3.balikesir.edu.tr/~moz_sari/Halkevleri.htm)

Halkevlerinin amacı Türkiye halkına inkılabın ilkelerini; özellikle Cumhuriyetçilik, Milliyetçilik ve Laikliği öğretmektir. Bunu konferanslar, dersler, toplantılar, kitaplıklar, yayınlar, tiyatro, spor ve diğer etkinlik, konserler, sergiler, çeşitli türde sosyal yardım ve rehberlik yoluyla yaptılar (Lewis, 1996: 379).

b. Afyon Halkevi'nin Kuruluşu

Afyonkarahisar Cumhuriyet dönemine geçişin ilk yıllarını çok sıkıntılı geçirmiş, iki kez arka arkaya işgal yaşamıştı. Savaş tahribatından en çok etkilenen illerimizden biri olmuş; uzun dönem içine kapanarak yaralarını sarmaya, tarihin yorgunluğunu atmaya çalışmıştır. Bu dönemde birkaç devlet yatırımı yeni fabrikalar ve binalar dışında bir yalıtılmışlık içinde geleneksel tarım ağırlıklı bir ekonomiye sahipti. Buna rağmen şehirde yeni yapılaşmalar başlamıştı. Halkevi binası da bu dönemde yapılan belli başlı eserlerden birisi idi (Yelken, 2001; 185).

19 Şubat 1932 tarihinde Türkiye'nin diğer illerindeki 13 Halkevi ile beraber açılan Afyon Halkevi'nin açılışı yerel basında da önemli bir yer tutmuştur. Son Haber Gazetesi Halkevi'nin açılışını halka şöyle duyurmuştur:

“Diğer bazı vilayetlerde olduğu gibi şehrimizde de bir Halkevi açılacaktır. Halkımız ve aydınlarımızın içerisinde milli işleri konuşup görüşecekleri bir memleket müessesesi olacaktır. Birçok gençlerimiz şimdiden Halkevinde çalışmak için hazırlanmaktadır.” (Son Haber, 28 İkinci Kanun 1932)

Yine Son Haber gazetesinde çıkan bir haberde;

“Afyonkarahisar Halkevi önümüzdeki Cuma açılıyor. Halkevi reisliğine Galip Bey seçildi. Memleketimizin çok mühim bir kültür meselesi olacak ve bütün vatansever, aydın zümrenin toplanıp çalışmasına imkan hazırlayacak olan Halkevi 19 Şubat’ta açılacaktır. Halkevimize herkes kaydolabilecektir. Halkevinin siyasi mahiyeti olmadığı için memurların da girmesine mani yoktur. Önümüzdeki Cuma günü Halkevi salonunda Halkevinin açılma merasimi yapılacaktır.” (Son Haber, 15 Şubat 1932) şeklinde yer almıştır.

Çalışmalarına Türkiye’nin değişik yerlerindeki diğer 13 Halkevi ile aynı tarihte, kapatılan Türk Ocağı binasında, Ankara’dan radyo ile yapılan açılış töreni ve Halkevinin başkanlığını yapan Galip Demirer’in açılış konuşmasıyla başlamıştır. Kuruluşundan kısa bir süre sonra faaliyetlerine yoğun bir şekilde başlamış (Son Haber, 22 Şubat 1932); Afyon halkını her konuda bilinçlendirmek ve inkılaplara ısındırmak için faaliyetlerini etkili bir şekilde yürütmüştür (Şahin, 2004: 43-44).

c. Afyon Halkevi

Halkevlerinin halk eğitimi çalışmaları 9 kol halinde genellikle kültürel alanlarda halkın milletleşme yönünde bilinçlendirilmesi konusunda olmuştur. Bu çalışmalarda yöntem hususunda da Batı’daki halk eğitim kurumlarından ve Türkiye’de kendinden önceki halk eğitim kurumlarının bilhassa Türk Ocakları’nın çalışmalarından geniş ölçüde yararlanmıştır (Ergün, 1997: 200).

Afyon halkını sosyal ve kültürel alanda geliştirmek, cumhuriyet ve demokrasiye ısındırmak için açılan Afyon Halkevi kadrosunda, genel olarak eğitimcilerin ağırlığı hissedilmektedir. Şüphesiz ki bu bütün Halkevleri için geçerli olan bir durumdur. Zira öğretmenler o dönemin aydın kesimini, cumhuriyet ve demokrasinin yaşatılması için en temel unsuru oluşturmaktadırlar. Bu nedenle halkın aydınlatılmasında oldukça etkili oldukları anlaşılmaktadır. Özellikle Afyon Lisesi öğretmenleri gerek konferanslar yoluyla gerekse şubelerdeki etkin rolleriyle Halkevi çalışmalarına önemli katkılarda bulunmuşlardır.

Afyon Halkevi de diğer Halkevlerinde olduğu gibi talimatnameye uygun olarak görevlerini yerine getirmektedir. Bu görevleri; özellikle milli

bayramlarda ve özel günlerde halka sunulmak üzere etkinlikler hazırlamak, Halkevinde halkı eğitmek ve onların beğenisini kazanmak amacıyla temsiller düzenlemek, şubeler arasındaki koordinasyonu sağlamak, şubelerin faaliyetlerini düzenlemek, hesapları tutmak ve demirbaş eşyaların bakımını sağlamak, ayrıca Halkevi bütçesini düzenlemek ve uygulamaktır.

Afyon Halkevi çalışmalarını yürütürken faaliyetlerini daha iyi ve yoğun şekilde devam ettirebilmek için katılımı arttırmaya çalışmıştır. Örneğin Halkevi başkanı Galip Demirer, 10 Nisan 1939'da Halkevinde yapılan bir öğretmenler toplantısında; öğretmenlerin bu kollarında büyük başarı elde ettiklerini ifade ederek, Afyon'a yeni gelenlerin ve Halkevine üye olmayanların kaydolmalarını ve çalışmalarını istemiştir. Gerçekten de Afyon Halkevi kısa sürede faaliyetlerinin genişlemesiyle kendi ilçelerine örnek teşkil etmiştir (Şahin, 2004: 46-48).

d. Afyon Halkevinin Faaliyetleri

Afyon Halkevi diğer Halkevleri gibi halka sahip olduğu gerçek kültürün özünü vermek için kurulmuştur. Amaç köylü, şehirli, işçi, esnaf, zengin, fakir binlerce kişiye hizmet etmektir. Ayrıca konferanslar, gösteri geceleri ile kültür kaynaşmasını sağlamayı hedeflemiştir.

Afyon Halkevi halkı bilinçlendirme açısından büyük öneme sahiptir. Dönemin koşulları içerisinde halkın sorunlarını dinleme, halkı siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel açıdan bilinçlendirme, aydınlarla halkı bir araya getirme gibi faaliyetlerde etkili bir rol üstlenmiştir. "Taşpınar" adlı dergisinde önemli kişilerin yazıları, eserleri ve halka verilen genel bilgilerle halkın dinamizmini canlı tutmaya çalışmıştır.

Halkevi açıldıktan sonra toplumu siyasi, sosyal, kültürel ve ekonomik açıdan bilgilendirecek konferans ve konuşmalar gerçekleşmiştir. Halkın bilgi ve duygularını derinleştirip geliştirmek, halkı demokratik hayatın gereklerine göre yetiştirmek için Halkevlerinde konferanslara oldukça önem verilmiştir.

Konferanslarda sadece akla ve duygusalığa hitap etmekle kalmayıp, aynı zamanda her meslek adamının iş ve üretim kabiliyetlerini arttırarak yeni öğrendikleri bilgilerle kendi sahalarında yeni işler yapabilmelerini sağlama amacı da göz önünde tutulmuştur. Ayrıca konferansların daha başarılı ve eğitici olması için halkın sadece dinleyici olması yerine onların konuşturulması suretiyle ilgi ve dikkatleri sürekli uyanık tutulmuştur. Bunun için halk şiirleri, geceleri ve konserler düzenlenmiş bu şekilde halkın konferanslara olan ilgisi sürekli artırılmıştır (Şahin, 2004: 52-53).

Çalışmalar sırasında Halkevleri ancak çalışma yapabilecekleri kolları açarlardı (Ergün, 1997: 201). Afyon Halkevi de Dil-Edebiyat-Tarih, Güzel Sanatlar, Sosyal Yardım, Temsil, Spor, Halk Dershaneleri ve Kursları,

Kütüphane Neşriyat, Köycülük, Müze ve Sergi Şubeleri olmak üzere oluşturduğu 9 şube vasıtasıyla faaliyetlerini gerçekleştirmiştir.

e. Dil Edebiyat Tarih Şubesi ve Faaliyetleri

Tarih incelemeleri, her türlü konferanslar, folklor çalışmaları ve hatta yayın çalışmalarını da geniş ölçüde bu kol yapıyordu (Ergün, 1997: 201). Afyon Halkevi kurulduktan hemen sonra daha çok bu şubenin çalışmalarıyla varlığını sürdürmüştür.

Şubenin çalışma alanı çok geniş olmakla birlikte bu kol konferans ağırlıklı çalışmalar yapmıştır. Konferanslar halkın ihtiyaç duyduğu sosyal ve kültürel konular başta olmak üzere birçok konuda yeni bilgilerin halka ulaşmasını sağlamıştır. Bu konferanslarda konuşmacı olan kişinin konusunda uzman olmasına özellikle dikkat edilmiştir. Konferansa gelen kişi sayısına bakıldığında, Afyon halkının konferanslara oldukça önem verdiği anlaşılmaktadır. Katılımın yüksek olması Afyon Halkevinin halk üzerindeki etkinliğini göstermektedir. Konferansların konuları incelendiğinde ilk yıllarda verilen konferansların birlik beraberliği sağlayıcı ve milli bilinci geliştirici konular içerdiği anlaşılmaktadır.

Şube Şubat 1932'den Şubat 1933 yılına kadar Türk Dili Tetkik Cemiyeti'nin direktifleri doğrultusunda çalışmıştır. Aynı zamanda Türk dilini ve tarihini tetkik yönünden verilen konferanslar ile güzel yazı yazma, güzel söz söyleme yarışmaları düzenlenmiştir (Taşpınar, 19 Şubat 1933). Türk Dili Tetkik Cemiyeti ile iş birliği içerisinde vilayetin derleme ocaklarından gelen sözleri tasnif etmiş, kendisi de derlediği sözleri buna ilave ederek toplanan 5.000'e yakın kelimededen 2176'sı Türk Dili Tetkik Cemiyeti'ne göndermiştir (Taşpınar, 19 Şubat 1934). Söz derleme işi vilayet halkı ve aydınları arasında çok canlı bir ilgi uyandırmıştır (Son Haber, 9 Mart 1933).

1933-1934 tarihleri itibariyle halka dil inkılâbının hedeflerini anlatmak için konferanslar verilmiştir. Şube, Taşpınar Dergisi'nin her ayın 19'unda çıkartılmasını sağlamış; Cumhuriyet'in Onuncu Yıl Dönümü, Afyon'un Kurtuluşu, 23 Nisan Çocuk Bayramı gibi önemli günlerde Taşpınar özel bir sayı olarak yayınlanmıştır (Şahin, 2004; 58).

Bu yıllar içerisinde mahalli ve tarihi araştırmalara yoğun bir şekilde devam edilmiş, bölgede eskiden yaşayan Hitit, Frig, Selçuklu Türklerinin eserleri ve vesikaları toplanmış; araştırmalara devam eden müze müdürü Süleyman Gönçer tarafından bir "Afyon Tarihi" ve "Afyon Coğrafyası" yayınlanmıştır. Dil şubesi ayrıca birçok destan, koşma, mani, atasözlerini toplamıştır. Afyon'da yaşamış belli başlı bir şahsiyet olan halk şairlerinden Deli Bekir'in eserleri toplanmış, hayatı tespit edilmeye çalışılmıştır (Taşpınar, 19 Şubat 1934).

1934 yılı içerisinde Edebiyat alanında isim yapmış şahsiyetleri ve eserlerini halka tanıtmak amacıyla çeşitli etkinlikler düzenlemiş; değişik konularda konferanslar vermiştir. Halkın ihtiyaç duyduğu sosyal konularda bilgisini arttırmak için çalışmalarını 1935 yılı içerisinde hızlandırmış; çocuk bakımı konusunda Dr. İbrahim Bey tarafından bir konferans düzenlenmiştir. Günün şartları gereği halkı yeni teknolojilerden haberdar etmek amacıyla da konferanslar düzenlenmiştir(Duyum[Eski Haber], 29 Nisan 1935).

1936 yılı içerisinde çeşitli konferanslar ve genel toplantılar yapılmış; folklor araştırmaları, dil çalışmaları, tarih incelemeleri sürdürülmüştür. 26 Ocak 1936 tarihinde DDY baş mühendisi Şevki Bey tarafından “Halkevleri ve Ulusal Ülkü” konulu bir konferans verilmiş; bunun dışında Halkevi salonunda yılbaşı kutlaması yapılmış, lise ve ilkokul öğretmenlerine çay şöleni verilmiştir. Dil bayramı etkinlikler dahilinde Lise Türkçe öğretmeni Mahir Türkkân’ın konferansından sonra makaleler, şiirler okunmuş, seçme halk türküleri ve zeybek oyunları program tamamlanmıştır (Taşpınar, 19 Şubat 1937).

1937 senesi içerisinde halk şairlerinin eserleri toplanarak Taşpınar Dergisi’nde yayınlanmıştır. Yine Afyon’da söylenen fakat zamanı bilinmeyen halk türkülerinin zamanları ve niçin söylendikleri araştırılıp yayınlanmıştır. Her yıl olduğu gibi edebiyat gecesi düzenlenmiş; bu şekilde Türk Edebiyatının önemli şairleri anılmaya, tanıtılmaya ve yaşatılmaya çalışılmıştır. Tarih çalışmalarında da önemli adımlar atılmıştır. Şeriye sicillerinin incelenmesi ve Afyon’un eski devirlere ait yaşantısı Edip Ali BAKI’nın çalışmalarıyla toplanarak yayınlanmıştır. Bölgede mevcut olan abideler üzerinde etüt çalışmaları yapılmış; Osmanlı ve Selçuklu dönemine ait incelemeler Taşpınar Dergisi’nde yayınlanmıştır (Taşpınar, 19 Şubat 1938).

1938 senesi içerisinde Afyon Dil Araştırma Kolu T.D.K.’ya 2176 derleme fişi, 80 halk türküsü, 34 sportif oyun, 36 raks, 31 mahalli kıyafetlere ait olmak üzere fişler göndermiştir. Yayın sahasında ise Afyon şairlerinin en önemli eserleri, bunların yanında Mısırlıoğlu Abdurrahim’in, Adanalı Ziya’nın, Deli Bekir’in ve diğer çevre şairlerinin şiirleri Taşpınar Dergisi’nde yayınlanmaya devam edilmiştir. Bu yıl içerisinde ayrıca ilkokul ve lise öğretmenleri Halkevinde toplanarak mesleki görüşmeler yapmışlar ve eğlenceler düzenlemişlerdir.

1939 senesi içerisinde çeşitli konularda konferanslar verilerek folklor çalışmaları hızlandırılmıştır (Taşpınar, 19 Şubat 1940). Lozan Günü, İsmet İNÖNÜ’nün Lozan’da Başardıkları ve Lozan Antlaşması’nın yıl dönümü nedeniyle Halkevinde tören düzenlenmiştir (Haber, 27 Temmuz 1939). Belediye doktoru Avni Tan tarafından çeşitli hastalıklar hakkında konferans verilmiştir (Haber, 14 Ağustos 1939).

f. Taşpınar Dergisi

Afyonkarahisar'ın basın ve kültür hayatında önemli bir yer tutan Taşpınar Dergisi Afyon Halkevi Edebiyat Şubesi tarafından 19 Kasım 1932 tarihinde yayınlanmaya başlanmıştır. Derginin imtiyaz sahibi Eflatun Cem Güney, Neşriyat Müdürü Dr. Kemal Bey'dir (Küçükkurt ve Yüksel, 2001: 201).

Adını şehrin su ihtiyacını karşılayan Taşpınar suyu'ndan alan derginin adını Ali Çetinkaya vermiştir. Dergide sürekli yazı yazarlar arasında Edip Ali Bakı, Süleyman Hilmi Gönçer, Osman Atilla, Haydar Çerçel, Namdar Rahmi Karatay, A.Mahir Erkmn, Muzaffer Görktan gibi kişiler bulunmaktadır.

Dergi yerel basın tarafından övülmekle kalmamış, Son Haber Gazetesi'nin bildirdiğine göre Milliyet gazetesi yazarı Nurullah ATA, Taşpınar'ı Afyon Halkevinin çıkarttığı güzel ve dolgun bir dergi olarak nitelendirmiştir. Balıkesir'de çıkan Türk Dili dergisinde Taşpınar'dan övgüyle söz eden yazılar yayınlanmıştır. Ayrıca Hakimiyet-i Milliye'den Bürhan ASAF Taşpınar'ı beğenici bir dille anarken yeni Gün dergisi de Taşpınar'dan övgüyle bahsetmektedir (Son Haber, 13 Nisan 1933).

Dergide dikkat çeken bir özellik de yazı yazarlara para verilmemesi, dergiye ilan ve reklam konulmamasıdır. Dergini asıl amacı, halkı her konuda aydınlatmaktır. Hikaye, masal, folklor, hatıra, makale, lirik ve epik şiir gibi yazı türleri yer almıştır. Güncel ve ideolojik yazılar bir kenara bırakıldığında dergi bir devrin fikir atmosferini gösteren, Afyon'un tarihi temellerini ortaya koyan ve araştırmalara kaynak teşkil eden önemli bilgiler içermektedir (Şahin, 2004: 79-80). Dergi yayınlandığı dönemde Afyonkarahisar'ın aynası olmuş ve birçok araştırmaya zemin teşkil etmiştir (Küçükkurt ve Yüksel, 2001: 201).

g. Güzel Sanatlar Şubesi ve Faaliyetleri

Halkevlerinin önemli çalışma alanlarından birisi idi. Müzik, resim, heykel, mimari ve süsleme alanlarında sanatkâr ve amatörleri toplamak, yetenekli kişileri himaye etmek, halkın güzel sanatlara sevgi ve ilgisini arttırmak, müzik geceleri düzenlemek, koro çalışmaları yapmak, milli oyun ve türkülerin söz ve notalarını derlemek gibi görevleri vardı. En tanınmış faaliyet türü konserlerdi (Ergün, 1997: 202-203). Müzik meraklılarından oluşan bir kalabalık "Halk Müzik Evi" kurdular (Taşpınar, 19 Şubat 1934). Yeni müzik eserleri ve özellikle halk şarkıları üzerine konserler vermek, en önemli faaliyetleri arasında yer almıştır. Bu kol ayrıca yetenekli gençleri toplayarak Halkevinde müzik dersleri vermiş, bölgedeki halkın müzik zevki geliştirilmeye çalışılmıştır.

Halk arasında ve özellikle köylerde söylenen halk türküleri derlenmeye çalışılmış; piyano ve müzik kursları aracılığıyla halk arasında Batı müziği tanıtılmaya ve yerleştirilmeye çalışılmıştır.

Halkevi tarafından düzenlenen köy gezilerine bu kol da katılmış; armonize edilen halk türkülerini köylerde yapılan bayrak törenlerinde İstiklâl Marşı, milli marşlar ve diğer müzik parçalarını icra ederek köylerde müzik zevki ve anlayışının gelişmesine katkıda bulunmuştur.

1933 senesinde Tasarruf Cemiyeti ile birlikte yerli malları sergisi açmıştır. 1934 senesinde Afyon'daki abideleri tespit etmiş, tamiri gerekli olanları tamir ettirmiştir. Ayrıca Afyon içindeki tarihi eserleri halka tanıtmak için konferanslar verilmiştir. Cumhuriyetin 10. yılı sebebiyle on yıllık gelişmeyi gösteren bir sergi açılmıştır. Afyon'daki Eski Eserler Deposu şubenin yardımıyla müze halini almıştır. Diğer yandan şube Afyon'daki Frig, Hitit ve Selçuklu eserlerine dair bir albüm meydana getirmiştir (Taşpınar, 24 Mart 1936).

Şubenin mimari kolu ise; şehirde miktarı 200'ü bulan divarcı, taşçı, doğramacı, sıvacı, yapıcı gibi esnafı bir araya toplayarak onlara mimari tekniği hakkında bilgi vermiş, rehberlik etmiştir (Taşpınar, 19 Şubat 1934).

Şube 1934 ve 1935 yıllarında halk türkülerini notalandırma çalışmaları yapmış, konserler vermiş, balo ve gösterilerde ortak çalışmalarda yer almışlardır. Mimari kolu ise yapı ustalarını bir araya getirerek kurumuştur, teknik konularda ustaları bilgilendirmiştir. Resim kolu ise yer problemi çektiğinden dolayı yeterli çalışma yapamamıştır (Taşpınar, 19 Şubat 1934).

Afyon Halkevi mimarlıkta buldukları orijinal tedbirlerle bu alanda varlık gösteren Halkevleri arasındadır. Mimarların yardımını temin ederek bölgedeki bütün inşaat kalfa ve ustalarının bilgi ve beceri seviyelerini yükseltmek için kurslar açmışlar; dersler neticesinde 134 ehliyetli kalfa ve 12 mozaik beton ustası yetiştirmişlerdir (Görktan, 1935: 47).

Şube 1936 senesi içerisinde halkın güzel sanatlara ilgi ve merakını arttırmak için çalışmalarını sürdürmüş, halk türkülerini, şarkılarını derleyerek notalara aktarmış ve bu eserleri konserler sırasında halka sunmuştur. Ayrıca kurs ve derslerle amatör gençleri yetiştirmeye çalışmıştır. 1937 senesi içerisinde keman, piyano, armonik, mandolin, cümbüş ve saz takımından oluşan müzik aletlerine sahip olan müzik kolu gençleri müzik teknik ve usullerine göre yetiştirmiştir. 1938 senesi içerisinde faaliyetlerini oldukça ilerletmiş, halk arasında unutulmaya yüz tutmuş halk türkülerini toplayarak yayınlamış, böylece türkülerin nesilden nesile aktarılmasına yardımcı olmuştur. 1939 senesi içerisinde resim kolu resim meraklılarını çalışmaya teşvik etmek amacıyla atölye açma çalışmalarını sürdürmüş,

yapılan çalışmalarını halka sunmak amacıyla Halkevinde fotoğraf ve resim sergisi açılmıştır. Müzik kolu ise amatör kişilerin katılımıyla müzik çalışmalarını sürdürmüştür (Şahin, 2004:84-85).

h. Sosyal Yardım Şubesi ve Faaliyetleri

Cumhuriyet sonrasında bazı hayır kurumlarının kapanmış, Kızılay ancak belirli zamanlarda ve belirli yerlerde çalışıyor, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı da ancak bulaşıcı hastalıklarla mücadele ediyordu. Böyle bir ortamda sosyal yardım çalışmalarını Halkevleri üstlenmiş (Ergün, 1997: 204); düşkünlere yardım etmek, dispanserler veya gezici doktorlar aracılığıyla halkın sağlığı için çalışmak, okullarda çalışkan ve yetenekli olup maddi durumu iyi olamayan öğrencilere yardım etmek, işsizlere iş bulmak gibi birçok görevi üstlenmiştir. Afyon halkına her yıl mümkün olduğu kadar yardım sağlamaya çalışmış ve uğraşlarını bu doğrultuda sürdürmüştür. Halka ulaşmak için şehrin bütün doktorlarını görevlendirmiştir.

1932 ve 1933 yılları içerisinde, görülen lüzum üzerine İstanbul'a 10 hasta göndermiş ve fakir halkı Pazar-Pazartesi günleri Halkevi özel dairesinde parasız muayene ettirmiştir. Köylüler ve halktan muhtaçların ilaçları da mümkün olduğu kadar temin edilmiştir. Şube kimsesiz bulunan iki talebeye yardım ederek masraflarını temin etmiş ve okumalarına devam ettirmiştir (Taşpınar, 19 Şubat 1934). Tifüs, menenjit, verem, trahom gibi bulaşıcı hastalıklara karşı halkı bilinçlendirmek ve korunma yollarını anlatmak amacıyla doktorlar tarafından konferanslar verilmiştir.

1934 senesinde şehirdeki hayır kurumlarıyla işbirliği içerisinde halkın yardım duygularını arttırmak için konferanslar vermiştir. 1935 senesi içerisinde sağlık hakkında bilgiler vermiş, hastaları muayene ederek ihtiyacı olanlara ilaç vermiş, Köycüler Şubesi ile köy gezilerine katılarak hastalara bakmış, ilaç dağıtmış, yoksul öğrencilere değişik yardımlarda bulunmuştur.

1936 senesi içerisinde Çocuk Esirgeme Kurumu, Fakirlere Yardım Kurumu, Belediye ve halkın desteğiyle fakir ilkokul çocukları giydirilmiş; kitap, defter, kalem dağıtmak suretiyle yardımlar devam etmiştir. Halkevinde faaliyete geçen poliklinikte doktorlar tarafından birçok hasta ücretsiz muayene edilmiştir.

1937-1938 seneleri içerisinde yardım kurumları ile iş birliği içerisinde yardımlar yapmıştır. Şubenin muhtaçlara yardım ulaştırabilmesi için fazla miktarda paraya ihtiyaç duymuş, bu parayı karşılamak için zaman zaman diğer şubelerin de yardımıyla sosyal etkinlikler düzenlenmiştir. Bu faaliyetler bir yandan ek kaynak oluştururken, diğer yandan da sosyal kültürel faaliyetlerle halkın bilgi ve kültürü arttırılmıştır.

1939 senesi içerisinde de yardım kurumlarıyla ilişkiler devam etmiş, bulaşıcı hastalıklar hakkında konferanslar verilmiştir. Köyde ve şehirde yaşayan maddi durumu iyi olmayan hastalar muayene edilmiş, ilaçları her yıl olduğu gibi Halkevi bütçesinden karşılanmıştır. Köylerde okuyan öğrencilere defter, kalem, lastik ayakkabı yardımı yapılmış; merkezde bulunan okurlara kitap dağıtılmıştır (Şahin, 2004: 96).

1. Temsil Şubesi ve Faaliyetleri

Temsil Şubesi'nin esas görevi, üyelerine ve Türk halkına milli tiyatro kültürünü aşılardı. Halkevleri tiyatrolarında genellikle yerli oyun yazarlarının milli piyesleri oynanıyordu. Tiyatro gösterilerinin yanı sıra film gösterileri de yapılıyordu (Ergün, 1997: 203). Bu kol halkın eğitilmesi için çalışmalarını sürdürmüştür. Halkın tiyatro sevgisini arttırmak, yetenekli gençleri keşfetmek, milli oyunları yaşatmak gibi birçok görevi üstlenmiştir.

Afyon Halkevinin kurulduğu dönemlerde konferans ve temsil salonunun bulunmaması nedeniyle şube ilk yıllarda çok faaliyet gösterememiştir. Halkevi salonunun kütüphane ve konferans salonu olarak kullanılması nedeniyle Halkevinin arka bahçesine bir sahne tertibatının yapılması kararlaştırılmış; bu salon yapıldıktan sonra temsil şubesi faaliyetlerini daha yoğun bir biçimde sürdürmüştür.

1933 yılı içerisinde Çocuk Bayramı, Lozan Günü, Afyon'un kurtuluş yıldönümü, Zafer ve Uçak Bayramları, Dil Bayramı, Tasarruf Haftası, Cumhuriyet Bayramı gibi milli ve önemli günlerde Afyon Halkevi tarafından konferans, müsamere, konuşma gibi etkinlikler düzenlenmiştir. Henüz büyük bir salonu olmaması nedeniyle, fazla temsil verilememiş; Kolordu Sineması ve Dumlupınar Mektebi salonunda "Akın", "Kahraman", "Mavi Yıldırım" piyesleri oynanmıştır (Taşpınar, 29 Birinci Teşrin 1934).

1934 senesi içerisinde sahne olmamasına rağmen Kolordu sineması, Dumlupınar mektebi Maarif sineması gibi sahneleri olan yerlerde; "Mete", "Uyanış", "Gördüğüm O Cihan Akınından Bir Parça" gibi eserleri temsil etmiştir (Taşpınar, 19 Şubat 1934). Dönemin şartlarına göre temsil şubesi önemli bir görev üstlenmiştir. Zira okuma yazmanın az olduğu, yayınların, bu yayınları okuyacak kişilerin, konferansları dinleyecek bilgili dinleyicileri bulmanın zor olduğu bir dönemde halk üzerinde büyük etki bırakmıştır.

Salon ve sahne inşaatı devam etmesi nedeniyle 1935 senesi içerisinde fazla etkili olamamış; buna rağmen şehirdeki sinema salonlarını günlük kiralamak suretiyle değişik hastalıklar ve sağlık filmleri ile ilgili gösteriler yapmıştır.

1937 senesi içerisinde "Akın", "Kartal", "Yaşayan Ölü", "Kahraman Çocuk", "İstiklâl", "Hedef Akdeniz", "Atatürk Köyünde Uçak Günü",

“*Himmet’in Ođlu*”, “*Altun Devri*”, “*Beyaz Kahraman*” gibi oyunlar düzenlenmiştir. Konferans ve konser gibi toplantılarda gençlerin gerçekleştirdiği monologlar, manzum eserlerin okunması, milli marş ve şarkıların söylenmesi dikkat çekmiş; bu şekilde gençlerin gösterdikleri yetenekler sayesinde halkın temsillere gösterdiği ilgi ve merak artmış, böylece piyeslerin içeriği daha da anlamlı hale gelmiştir (Taşpınar, 19 Şubat 1938).

Temsil kolu da yoğun çalışmış, verilen birçok temsil kalabalıklar tarafından izlenmiştir (Son Haber, 27 Kasım 1938). 1939 senesi içerisinde “*Kanun Adamı*”, “*Bir Gönül Masalı*”, “*Devrim Yolcuları*” ve “*Kızıl Çağlayan*” adlı piyesler oynanmıştır. Bu faaliyetlerinin yanı sıra diğer illerdeki şubelerle de yakın temas içinde bulunmuştur (Şahin, 2004: 104).

j. Spor Şubesi ve Faaliyetleri

Tek parti döneminde bütün yurttaki spor faaliyetleri de partinin kontrolünde idi. CHP, Türk Spor Kurumu Teşkilatı ve Halkevleri aracılığıyla spor çalışmalarını kendi yönetiyordu. 1932 ve 1936 yönetmelik değişikliklerinde Halkevlerinde spor ve jimnastiğin halka yayılması, halkın kitle sporuna alıştırılması, kulüp olmayan yerlerde spor kulübü kurulması gibi işler yapılacağı belirtiliyordu.

Halkevlerinde kitap ve fikre önem verildiği kadar spora da önem verilmiş, Spor Şubesi en çok üye toplayan kollarından birisi olmuştur (Ergün, 1997: 203-204). Ülke gençlerinin yeteneklerini geliştirmek, onları sağlıklı bireyler olarak topluma kazandırmak için çeşitli etkinlikler düzenlenmiş, halk arasında sporun yapılmasına, sporcu sayısının artmasına yönelik programlar geliştirmiştir (Bıyıkoğlu, 2001: 421). Afyon Halkevi de Afyon halkının ve gençlerinin spora karşı ilgilerini arttırmak için çalışmalarını sürdürmüştür.

1932 senesinde Halkevinin rehberliği ile “Kocatepe” adlı yeni bir spor kulübü oluşturulmuştur (Son Haber, 15 Ağustos 1932). 1933’te Afyon’a gelen Ali Çetinkaya ve Erzurum milletvekili Aziz Bey, şubenin spor çalışmalarını takdir etmişler, Afyon’un bir idman sahası olması gerektiğini vurgulamışlardır. Ali Çetinkaya’nın çabaları ile Afyon’da bir idman sahası kurulmuştur (Taşpınar, 19 Şubat 1934).

1934 senesi boyunca Afyon şehri sporcuları komşu şehirlerle ve muhtelif klüplerle maçlar yapmışlar; halkın ve sporcuların spor terbiyesini güçlendirmek amacıyla toplantı ve konferanslar düzenlemişlerdir.

1935 senesi içerisinde il ve ilçelerde gençler örgütlenmeye çalışılmış; her hafta özellikle egzersiz ve maçlar yapılmış, futbol, voleybol, yaya koşuları, avcılık sporlarıyla gençler eğitilmeye çalışılmıştır. Yıl içerisinde

Türkiye İdman Cemiyeti İttifakı genel merkezi tarafından gönderilen çeşitli spor filmlerini izletmek suretiyle gençlerin spor tekniği ve bilgisi yükseltilmeye çalışılmıştır (Taşpınar, 19 Şubat 1935).

1936 senesi içerisinde Spor şubesi gençliğin spor zevkini yükseltmek, yurt çocuklarının beden terbiyesi ve gelişimi ile birlikte kafa, ruh olgunluğu ile yetiştirilmesi ve teşkilâtlandırılması yolundaki çalışmalarına devam etmiş (Taşpınar, 19 Şubat 1936); gençlerin spor klüplerine girişi teşvik edilmiştir. Avcılık, atletizm, voleybol ve binicilik ile tenis, güreş gibi spor dalları geliştirilmiş; böylece milli sporumuz güreşi öğrenmek isteyen gençlere imkân verilmiştir (Taşpınar, 19 Şubat 1937). Bu yıllarda Afyon'da spor zevk ve ilgisini beslemek yolunda çeşitli spor dallarında antrenmanlar ve komşu kentlerle sık sık sportif temaslar yapılyordu (Bıyıkoğlu, 2001: 422).

1937 senesi boyunca Türk Spor Kurumu Afyon bölgesi ile iş birliği yaparak gençliğin spora karşı olan sevgisini arttırmak, gençleri kurumlara bağlayarak programlı çalışmalarını sağlayacak faaliyetlerde bulunmuştur. Ayrıca sporun faydalarını anlatmak için konferanslar düzenlenmiş, komşu şehir ve kasabalara geziler düzenlenip karşılaşmalar yapılmıştır. Başarı kazanan gençlere ödüller verilerek gençler spora özendirilmiştir (Taşpınar, 19 Şubat 1938).

Spor Şubesi oluşturulmadan önce Uşak İdman Mıntıkasına bağlı olan Afyon Spor Kulübü oldukça bakımsız kalmış, fakat Halkevinin kurulmasıyla Spor Şubesi gençleri bir araya getirerek maddi manevi yardımlarla kulübü canlandırmıştır (Taşpınar, 29 Birinci Teşrin 1938).

1939 senesi içerisinde bölge spor kurumu ile işbirliği içerisinde çalışarak gençlerin spor kulüplerine girmelerini ve spor kulüplerinin verimli çalışmalarını sağlamıştır. Beden terbiyesi bölgesiyle sıkı temaslarda bulunmuş, spor dallarının çeşitlenmesi ve geliştirilmesi için çalışmalar yapılmıştır (Taşpınar, 19 Şubat 1940).

k. Halk Dershaneleri ve Kursları Şubesi'nin Faaliyetleri

Her Halkevinin bu çalışma kolunu kurması kuruluş ve devam etme zorunluluğu idi. Fakat bu kolu uygulamada bütün Halkevleri kurmadılar; hattâ giderek bu kolu çalışmakta olan Halkevi sayısı azaldı. Bu kol Halkevi binasının yanı sıra cezaevleri, kahvehaneler ve köylerde de kurslar düzenlemiş, dersler vermiştir (Ergün, 1997: 204-205). Bu şubenin en önemli hedeflerinden biri okuma yazmayı öğreterek halkın kültürel düzeyini yükseltmektir. Bunun bir sonucu olarak da Türkçe okuma-yazma kursları, pozitif bilimler ve el sanatları, yabancı dil eğitimi için kurslar düzenlenmiştir.

Afyon Halkevinin Halk Dershaneleri ve Kursları Şubesi bu amaçlara uygun olarak çeşitli faaliyetleri rutin olarak sürdürmüştür. Yeni ölçülerin uygulanması için kurslar açılarak seviye ve meslek farkı göz önünde tutularak herkesin anlayabileceği bir tarzda dersler ve konferanslar düzenlenmiştir. Bu şekilde halkın zorlanmadan ölçüleri öğrenmesi sağlanmıştır. Bunların yanında özellikle dönemin önem arz eden dili olan Fransızca'nın öğrenilmesini sağlamak amacıyla Fransızca kursları rutin olarak düzenlenen kurslardan birisi olmuştur (Şahin, 2004: 118).

Afyon Halkevi de kuruluşundan hemen sonra halkın eğitim seviyesini arttırmak için çalışmalarına başlamıştır. 1933 senesi içerisinde tahsili az olanlara hayatı ve çevreyi tanıtmak üzere bir yetiştirme programı hazırlanarak "Vatandaşlara Hayat ve Yurt Bilgisi" konuları ders halinde konferanslar verilmiş, şehirde Millet Mektepleri mevcut olduğundan ayrı bir dershane açmamış, sadece Fransızca kursu açmıştır. Milli günlerde okunması amacıyla İstiklal ve Cumhuriyetin Onuncu Yıl marşlarını bir kurs açarak notalarıyla beraber gençlere öğretmiştir.

1932-1934 seneleri arasında herkesin anlayabileceği bir şekilde yeni ölçüler ve tartılar hakkında dersler ve konferanslar verilmiştir. 1934 senesi içerisinde Halkevi salonunda sağlık, ilmi, edebi, tarihi, zirai ve içtimai konularda konferanslar verilmiş; yeni ölçüler dersi ve Fransızca kursu açılmıştır (Taşpınar, 19 Şubat 1934). Merkez kazaya bağlı köy muhtarları Halkevine davet edilerek muhtarlık kurslarında dersler vermişlerdir.

1935 senesi içerisinde tatil aylarında yabancı dil öğretmek maksadıyla bilmeyenlerle az bilenlere ayrı olmak üzere iki seri Fransızca kursu açılmış (Taşpınar, 19 Şubat 1932); köylerde gece dersleri açılmıştır. Verilen bu kurslarla halkın yabancı dil ve kültürlere merakı arttırılmış, düzenlenen okuma-yazma kursu ile de halk arasında okuma-yazma bilenlerin oranı arttırılmaya çalışılmıştır.

1936 senesi içerisinde zehirli gazlar ve havadan korunma kursları açılmış; şube Afyon'da bulunan özel biçki-dikiş yurtlarını korumuş ve buralardan maddi durumu iyi olmayan kız ve kadınların yararlanmalarını da sağlamıştır. Ayrıca okuma-yazma kursu, yabancı dil kursu, musiki dersleri, güreş dersleri ve kadınlara biçki-dikiş, nakış kursları düzenlenmiştir.

1937 senesinde halk için öğrenilmesi gereken belediye kanunu nizamları ile yasakları üzerine bir konferans serisi takip edilmiş; hava kirliliği, zehirli gaz ve bunlardan korunma yolları üzerine seri kurslar düzenlenmiştir.

1938 senesinde halkın yeni hesap tekniklerini öğrenmesi amacıyla hesap kursu açmış; ölçüler hakkında kurs düzenlenerek kilo, metre, litre hesapları üzerine dersler verilmiş, tatil aylarında hiç bilmeyenlere ve az

bilenlere mahsus olmak üzere Fransızca kursları açılmıştır. Köy muhtarlarını köy muhtarlarının vazifeleri, hükümet işleri, köy kanunu ve diğer kanunların önemli maddelerinin içeriği hakkında bilgilendirmek için köy muhtarları kursu adı altında bir kurs düzenlenmiştir. Olabilecek bir savaşta hava gazları ve zehirli gazlardan korunmak amacıyla bütün halka açık kurslar düzenlenmiş; belediye yasakları ve kuralları üzerine esnaflar için kurslar düzenlenmiş; okuma yazma kursları da devam etmiştir.

1939 yılı içerisinde halk için öğrenilmesi faydalı konularla ilgili kurslar düzenlenmeye devam edilmiş, daha önceki yıllarda olduğu gibi köy muhtarları kursu düzenlenmiş, okuma yazma bilmeyenler için Halkevinde, cezaevinde ve jandarma koğuşunda kurslar açılmıştır (Taşpınar, 19 Şubat 1940).

I. Kütüphane-Neşriyat Şubesi

Halkevlerinin gerçek aynası bu kolun çalışmaları idi. Hemen her Halkevi bir kütüphane kurmuş, ayrıca yayın çalışmaları da yapmıştır (Ergün, 1997: 205). Kütüphanelerinde halkın seviyesine göre kitaplar çıkarılmıştır. Amaç halkın her konuda bilinçlenmesini sağlamaktır. Halkevi kütüphanelerine Türk inkılabı ve ideolojisine aykırı, yabancı rejimleri, cinayet intihar gibi olayları açıklayan, gençlerin ahlakını bozucu yayınlar ile irticai yayınlar içeren kitapların girmesi yasaklanmıştır. Halkevi dergileri hariç tüm Halkevi yayınları bu şube tarafından basılmış; yani şube Halkevi ve Parti merkezinin yayın merkezini oluşturmuştur.

Afyon Halkevi kuruluşundan kapatılışına kadar kütüphanesini yıldan yıla geliştirmiştir. Afyon milletvekillerinden Ali Çetinkaya kendi şahsi kütüphanesinden birçok kitabı Halkevi kütüphanesine hediye etmiş; böylece Halkevi kütüphanesinin temelleri atılmıştır. Bir süre sonra şehir kütüphanesindeki kitaplar da Halkevine taşınmıştır.

Şube önemli etkinliklerde bulunmuştur. Çeşitli zamanlarda konferans konularını, halkın ilgisini yükselten afişler, halkevi mesaisine dair broşürler çıkartılmıştır. Kütüphane ve Neşriyat Şubesi Afyon Tarihine ait hazırlanan eserlerin basımını gerçekleştirmiştir. İlgilileri eser hazırlamak ve neşretmek için teşvik etmiştir (Taşpınar, 19 Şubat 1934). 1934 senesinde genel kütüphane ile kendi kütüphanesini konferans salonunda birleştirmiştir. Afyon milletvekili H.Çerçel'in Türkçe'ye çevirdiği Durkahim'in "Education et Sociology" adlı eser bu şube tarafından çıkarılmıştır.

Şube 1935 yılı içerisinde 10.990 okuyucuya ulaşmıştır. Türk Ocağından devren alınan kitaplar, CHP Genel Sekreterliğinden gönderilen kitaplar ve şehir kütüphanesinden alınan kitaplarla kitap sayısı 5339' u bulmuş; bu sayı 1936 yılında 5823'e; 1937 yılında 6342'ye ulaşmıştır.

1932'den 1938 senesine kadar 60 bine yakın kişi kütüphanesine gelerek faydalanmıştır.

Halkevi salonu okuyucuya dar gelmeye başladığı için 1938 senesinde Halkevinin hemen yanında yer alan Evkaf gazinosu kiralanarak okuma salonu olarak değerlendirilmiştir. Ayrıca Halkevinde yapılacak olan radyo, konferans, müzik ve faydalı bilgiler neşriyatını halka daha fazla duyurabilmek amacıyla şehrin çeşitli yerlerine ve meydanlara hoparlörler konulmuştur. Böylece yapılacak faaliyetler konusunda halk aydınlatılmıştır. 1939 senesi içinde de halkı aydınlatma ve bilgisini arttırma faaliyetlerine devam etmiştir. Bu tarihte Halkevi kütüphanesinde 6030 değişik eser bulunmaktadır (Taşpınar, 19 Şubat 1940).

m. Köycülük Şubesi ve Faaliyetleri

Cumhuriyet rejiminin yerleştirilmesi, inkılâpların ve yeni hayat tarzının kırsal kesime benimsetilmesi gerekiyordu. Bu amaçla halka yeni kanun ve kuralların anlatılması, tarımdan hayvancılığa kadar köylünün ihtiyaç duyduğu bilginin köylüye ulaşmasını sağlamak amacıyla Köycülük şubeleri açılmaya başlanmıştır (Şahin, 2004: 133). Şehirlerde köylünün işlerini halletmek, Halkevi merkez çalışmalarına katılmalarını sağlamak için çeşitli bürolar kuruluyor; köylere geziler yapılıyordu. Köyde kitaplar dağıtılıyor, hastalar muayene edilip ilaçlar veriliyor, ağaçlar dikiliyor, tarım ve hayvancılıkta rehberlik yapılıyordu (Ergün, 1997: 205).

Köyle Halkevinin alakası bir ziyaret ve misafirlik merasimi olmaktan çok ileri geçmiş; Halkevlerinden bir iz olarak köylerde okuma odalarını, toplanma yerlerini, Cumhuriyet Meydanlarını düzenlemişlerdir. Afyon Halkevi de köy gezilerini faydalı yapabilmiş Halkevleri arasındadır (Görktan, 1935: 125).

Afyon Halkevi Köycülük Şubesi genel olarak bütün Halkevlerinin temel amaçlarından biri olan köyde yaşayan halkın bilgisini, görgüsünü arttırmak ve düşüncesini zenginleştirmek için faaliyetlerini sıkı bir biçimde sürdürmüştür (Şahin, 2004: 135). Şube köylerle samimi temaslar yapmış; haftada bir gün yapılan köy gecesinde köylerin günlük ihtiyaçları, toprak ve ekin işleri, memleket ve hayat bilgileri, yaşayış tarzları ve bilhassa Cumhuriyet, Halkçılık, Milliyetçilik ve hükümet işleri üzerinde açık konuşmalar, öğretiler yapmıştır. Şehrin pazar günü olan Pazartesi gününde Halkevi'nde bir doktor tarafından fakir köylüler parasız muayene edilmiş; şehit ve asker ailelerinden müracaat edenlerin resmi işleri takip edilmiştir. Köyleri yerinde görmek ve tanışıklığı arttırmak gayesiyle çeşitli köy gezileri yapılmış; köylerimizde bayrağımıza karşı sevgi ve saygı hislerini pekiştirmek yolunda telkinlerde bulunmuş ve bazı köylerde bayrak çekme merasimi yapılmıştır. Bu uğurda her köye ikişer bayrak temin edilerek

dağıtılmıştır. Milli günlerimiz her köye bir liste halinde verilmiş ve bu günlerde ne yapmaları gerektiği iyice anlatılmıştır. Şube Taşpınar Dergisi'nde bir köylü kısmı bulunması için çalışmış, bu kısımda köylülerin kolaylıkla anlayacağı bir şekilde sağlık, ziraat, tasarruf, yurt bilgisi, hayvan hastalıkları, köy mimarisi, köy hamamı, köy doktoru... gibi mevzularda yazılar hazırlamıştır (Taşpınar, 19 Şubat 1934).

Köy gezilerinin en önemli amaçları aydınları köye götürmek ve köylüleri ise şehre getirmek suretiyle halk arasında kaynaşmayı sağlamak ve bu şekilde aydına köylüyü, köylüye ise aydını tanıtarak bu iki unsuru bir arada yürüterek Cumhuriyetin anlamını yaşatmak olmuştur. Bu nedenle genel olarak Halkevlerinde köy gezilerine oldukça önem verilmiştir.

1934 senesi içerisinde Köycüler Kolu köylümüzün bilgi, görgü seviyesini yükseltmek uğrunda çalışmalarına devam eden bu kol yıl içinde köylere köy gezileri tertip etmiş; ayrıca fırkanın köy ve nahiye kongreleri toplantıları münasebetiyle İnkılapçılık, Milliyetçilik, Cumhuriyetçilik kavramları üzerinde uzun konuşmalar yapılmış; köylünün bu hususta duygu ve düşünceleri arttırılmıştır (Taşpınar, 19 Şubat 1935).

1935 senesi içerisinde 15 köyde bayrak çekme, indirme ve bayrağa gösterilmesi gereken saygı üzerine bilgi verilmiş; köylülere sağlık bilgisi verilmiş, hasta köylüler muayene edilerek tedavileri yapılmıştır. Şubeye kayıtlı tarım işçileri tarafından ağaç, bağ dikme, yetiştirme yolları, her türlü aşı yapımı ve hastalıklardan korunma yolları anlatılmıştır. 1936 yılı içerisinde de köylü geceleri düzenlenmiş, köylü Halkevine getirilerek bilgi ve görgülerini arttırmak amaçlanmıştır. Ayrıca köy gezileri düzenlenmiş, hasta köylüler muayene edilmiş, köylü halk sağlık, vatan bilgisi, kooperatif, tarım işleri hakkında aydınlatılmaya çalışılmıştır.

1937 senesinde köylülerin rejime karşı bilgi, duygu ve anlayışlarını geliştirmek üzere çalışmalarını sürdürmüştür (Taşpınar, 19 Şubat 1939). 1938 senesi içerisinde Sipsin, Fethibey, Elpirek köyleri gezilmiş; köydeki hastalar muayene edilmiş, kafiledaki ziraatçı, bankacı, öğretmen ve tüccar gibi meslek gruplarına mensup kişiler köyde köyün sıhhi, zirai, ekonomik ve kültürel durumu konularında köylüyü bilgilendirmişlerdir. 1939 senesi içerisinde de köylülerin inkılaplara, cumhuriyet rejimine ilgi, duygu ve anlayışlarını arttırmak amacıyla çalışmalarına devam etmiştir (Taşpınar, 19 Şubat 1940).

Köy gezilerinde köye giden heyetle arasında her meslekten birkaç kişinin bulunmasına dikkat edilmiş, köylünün muayene edilmesi için doktorların, çıkarılan ürünlerin kontrolü için ziraatçıların, güzel sözler söylemek ve toplamak için edebiyatçıların, halkı Batı müziğine alıştırmak ve

halktan yeni havalar almak için musikişinasların katılmasıyla geziler daha faydalı ve anlamlı hale getirilmeye çalışılmıştır (Şahin, 2004: 140).

n. Müze ve Sergi Şubesi ve Faaliyetleri

Bir Halkevi içerisindeki eserleri toplamak, fotoğraf ve model almak, güzel sanatların çeşitli alanlarında milli ürünlerin ve el eşyalarının sergilenmesini yapmak bu kolun görevi idi (Ergün, 1997: 206). Müze ve Sergi Şubesi mevcut tarihi eserleri tespit ederek bunlar içinde tamire ihtiyacı olan eserleri ilgili makamlara bildirmek suretiyle tamir ve saklanmalarını sağlamayı amaçlamıştır. Afyon'da kurulmaya çalışılan Eski Eserler deposunun zenginleşerek bir müze halini almasını sağlamak şubenin en asil görevlerinden birisi olmuş; 1927 senesinde başlatılan çalışmalar 1933 senesinde hedefine ulaşmış ve 29 Ekim 1933 tarihinde Gedik Ahmet Paşa Medresesi'nde faaliyetlerine başlamıştır (Uyan, 2001: 465).

1933 senesi içerisinde şube Tasarruf Cemiyeti ile birlikte bir “ Yerli Mallar Sergisi “ açmıştır. Şehirdeki abideleri tespit etmiş, bunlardan tamiri icap edenleri tamir ettirmiş ve muhafazaları için tedbir almıştır. İl sınırlarındaki eski eserler hakkında konferanslar da düzenlenmiştir. Cumhuriyet'in 10. yılı vesilesiyle 10 yıllık gelişmeyi gösteren bir sergi düzenlenmiş; Eski Eserler deposu şubenin de yardımıyla müze halini almış ve Cumhuriyet bayramında açılış töreni yapılmıştır. Şube çevremizdeki Frigya, Hitit ve Selçuk eserlerine dair bir albüm vücuda getirmiş; bu albümlerden birisi Atatürk'ün Afyon'a son teftişlerinde takdim edilmiştir (Taşpınar, 19 Şubat 1934). Şube kültürel ve sosyal alanda çalışmalarını kısa süre içerisinde geliştirmiş, 1935 senesinde Afyon'da bir konferans vermiş, şehir müzesine yardımlarda bulunmuş, yedi anıt ve beş devrim levhası yaptırmış, çevrede bulunan tarihsel kalıntıların fotoğraflarından albümler hazırlamıştır. Afyon çevresindeki eski kalıntıları inceleme gezintileri düzenlenmiş, bunları bir araya toplamak ve korumak hakkında konferanslar verilerek halk bilgilendirilmiştir. 1936 senesi içerisinde çevrede tarihi öneme sahip olan eserleri aramak, korumak, incelemek ve müzeyi genişletmek gibi çalışmalar yapılmıştır (Taşpınar, 19 Şubat 1937). Müzenin zenginleşmesi için çalışmalarını sürdürmüş, çevrede bulunan veya varlığı duyulan tarihi eserleri müzeye kazandırma yoluna gidilmiş (Taşpınar, 19 Şubat 1938); 1937 senesinde alanın 9 parça halk eşyası müzeye konulmuştur. 1938 senesinde kültürel bir çalışma olarak beş yüz yıl önce yazılmış ünlü şair Afyonlu Abdurrahim'in eseri, ayrıca muhtelif tarihlerde ele geçirilen etnografik eser de müzeye kazandırılmıştır. Şehir içinde bulunan mezarlıkların yerlerinin değiştirilmesi sonucu tarihi ve etnografik kıymeti olan mezar taşları müzeye konulmuş, ayrıca anıtları halka tanıtmak ve korunmasını sağlamak amacıyla bu anıtlar hakkındaki bilgi ve gelişmeler Taşpınar Dergisi'nde yayınlanmıştır.

Şube 1939 senesi içerisinde de çalışmalarına aynen devam etmiştir. Şehir müzesinin zenginleştirilmesine çalışılmış, çevrede bulunan tarihi eserlerin müzeye nakli ve gayrimenkul eserlerin bakımı için çalışmalarını sürdürmüştür. Kız sanat okulu tarafından düzenlenen biçki nakış ve çiçek sergisi açılmış, resim ve fotoğraf sergisi düzenlenmiş, şube adına etnografya köşesi tertip edilmiş, çevredeki eski kıyafet ve eşyalar toplanarak sergilenmiştir (Taşpınar, 19 Şubat 1940).

SONUÇ

Halkevi aktif olan şubeleri ile Cumhuriyet'in ilk yıllarında Afyon'un önde gelen kültür merkezlerinin başında yer almıştır. Afyon'da sosyal ve kültürel alanlarda devlet-halk bütünleşmesini temin etmek, aydın-halk yaklaşmasını sağlamak, resmi devlet ideolojisini ve Cumhuriyet inkılablarını daha geniş kitlelere benimsetebilmek amacıyla önemli görevler üstlenmiştir. Açmış olduğu kurslarla, yapmış olduğu yardımlarla toplumsal dayanışma ve işbirliğinin güçlendirilmesi yönünde azımsanmayacak bir rol oynamıştır. Afyon ve çevresinde yaşatılan kelime, deyim, atasözü, ve türküleri derlemiş, halk eğitimine yönelik mesleki ve öğretici nitelikte kurslar düzenleyerek zengin bir kütüphane kurmuş ve Halkevi'nin süreli yayını olan "Taşpınar" Dergisini çıkartarak bir eğitim ve kültür kurumu olma niteliğini taşımıştır. Toplamış olduğu yardımlar ve bağışlar ile yoksul halkın yiyecek, giyecek gibi temel ihtiyaçlarını karşılamaya çalışmış, fakir ve yardıma muhtaç öğrencilerin de beslenme, barınma, araç-gereç gibi ihtiyaçlarını da karşılamak için büyük bir özveriyle çalışmıştır.

Afyon Halkevi bu nitelikleri nedeniyle bir kültür yuvası, bir aydınlanma ve toplumsal dayanışma merkezi olarak faaliyette bulunmuştur.

KAYNAKÇA

1. BIYIKOĞLU, Ağâh, "Afyonkarahisar'da Spor", *Afyonkarahisar Kütüğü*, Komisyon, c.II, AKÜ yay., Afyon 2001.
2. Duyum (Eski Haber) 29 Nisan 1935, nr:1546.
3. ERGÜN, Mustafa, *Atatürk Devri Türk Eğitimi*, Ocak yay., Ankara 1997.
4. GÖRKAN, Muzaffer, *1935 Halkevleri*, Ankara 1935.
5. Haber, 14 Ağustos 1939, nr:1968.
6. Haber, 27 Temmuz 1939, nr:1963.

7. <http://w3.balikesir.edu.tr/~mozsari/Halkevleri.htm> (27.01.2006).
8. KARAER, İbrahim, *Türk Ocakları (1912-1931)*, Türk Yurdu Neşriyatı, Ankara 1992.
9. KÜÇÜKKURT, İbrahim -İbrahim YÜKSEL, “Afyonkarahisar Basın Tarihi”, *Afyonkarahisar Kütüğü*, AKÜ yay., C.II.
10. K.ŞAHİN, Feyza, *Afyon Halkevi ve Faaliyetleri*, Yüksek Lisans Tezi, AKÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon 2004., (basılmamış).
11. LEWIS, Bernard, *Modern Türkiye'nin Doğuşu*, TTK.Basımevi, Ankara 1996.
12. Son Haber, 15 Şubat 1932, nr: 1246.
13. Son Haber, 22 Şubat 1932, nr:1248.
14. Son Haber, 28 İkinci Kanun 1932, nr:1243.
15. Son Haber, 15 Ağustos 1932, nr:1291.
16. Son Haber, 9 Mart 1933 nr:1349.
17. Son Haber,13 Nisan 1933,nr:1359.
18. Son Haber,“CHP ve Halkevi Faaliyetleri”, 27 Kasım 1938, nr: 1898.
19. UYAN, Muzaffer, “Afyonkarahisar Doğal ve Kültürel Değerleri”, *Afyonkarahisar Kütüğü*, Komisyon, c. II., AKÜ yay., Afyon 2001.
20. Taşpınar, C.II., Sayı 4, 19 Şubat 1933.
21. Taşpınar, C. II, Sayı 16, “Evimizin İki Yıllık İşleri” 19 Şubat 1934.
22. Taşpınar, C.II., Sayı 24, 29 Birinci Teşrin 1934.
23. Taşpınar, C.III., Sayı:28,“ Evimizin Bir Yıllık İşleri”19 Şubat 1935.
24. Taşpınar, C.IV., Sayı.40, “Halkevimizin İşleri “19 Şubat 1936.
25. Taşpınar, C.IV. Sayı:41, 24 Mart 1936.
26. Taşpınar, C.IV. Sayı:41, 19 Şubat 1937.
27. Taşpınar, C.V., Sayı 52, 19 Şubat 1937.
28. Taşpınar, C.VI. Sayı:64, 19 Şubat 1938.
29. Taşpınar, C.VI. Sayı:77, 29 Birinci Teşrin 1938.
30. Taşpınar, C.VII, Sayı:64, 19 Şubat 1939.
31. Taşpınar, C.VIII.Sayı:78, 19 Şubat 1940.
32. YELKEN, Ramazan, “Sosyolojik Açından Afyonkarahisar”, *Afyonkarahisar Kütüğü*, komisyon, C.II., Akü yay., Afyon 2001.